Změna struktury městské zástavby na Malém náměstí v Hradci Králové

JIŘÍ SIGL

V červenci r. 1997 uskutečnilo archeologické oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové předstihový archeologický výzkum na staveništi transformační stanice na Malém náměstí, které leží na východním konci návrší situovaného nad soutokem Labe s Orlicí (obr. 1). Na něm existovalo od 20. let 13. století jedno z nejvýznamnějších měst českého státu, kterému časově předcházelo slovanské hradiště, jehož počátek je datován na rozhraní 9. a 10. století. Existence tohoto hradiště trvala i v následujících stoletích, kdy bylo významným centrem přemyslovské hradské správy (Richter–Vokolek 1995 – zde je shrnuta starší literatura).

Důvodem realizace předstihového výzkumu bylo zcela zřejmé narušení a zničení archeologických situací v místech projektované stavby, jež se nachází v centrální části Malého náměstí, v prostoru jihovýchodně od kašny (obr. 1). Význam realizace výzkumu spočíval rovněž v tom, že v bezprostředním sousedství projektované transformační stanice byl v roce 1970 M. Richtrem a V. Vokolkem uskutečněn archeologický výzkum (Richter–Vokolek 1995), který přinesl zajímavé výsledky a také nastolil otázku zástavby plochy Malého náměstí. Vzhledem k malému rozsahu tehdy zkoumané plochy nebyla tato otázka jednoznačně zodpovězena.

Před zahájením vlastního archeologického výzkumu byly pomocí mechanizace skryty horní vrstvy. Jednalo se zejména o žulovou dlažbu a další vrstvy související s úpravami povrchu náměstí. Tato skrývka, u níž byl přítomen archeolog, byla provedena do úrovně 70–80 cm od dnešního povrchu (obr. 3 a 4). Po dokončení této strojové skrývky byly stěny zkoumaného prostoru začištěny a plocha staveniště rozdělena do dvou sektorů, které byly označeny písmeny A a B, při čemž sektor A se nacházel ve východní a sektor B v západní části výzkumu. Mezi oběma sektory byl ponechán 100 cm široký kontrolní blok. Vzhledem k tomu, že ve východním sektoru ústil do zkoumané plochy výzkumu žlab pro svod dešťové vody ze SZ části plochy Malého náměstí, bylo přikročeno k zahájení archeologického výzkumu v sektoru A.

V sektoru A bylo započato s vybíráním vrstvy nacházející se těsně nad štětem, tj. tmavošedé hlinité vrstvy se zbytky písčité vrstvy nad ní. Po jejím odstranění byla začištěna štětová vrstva a vybírána promíšená žlutošedá vrstva s drobnými zlomky cihel a mazanicí ležící pod štětem (obr. 3 – V část). Jednalo se, jak jsme později zjistili o horní partie objektu 2. V této vrstvě byly nalézány zbytky dřev, pocházející ze zničených konstrukcí. V severní polovině části A se v tomto horizontu pod štětem objevila černá vrstva a ve východním úseku části A byl při začišťování odkryt povrch žluté písčité vrstvy, do níž byly zahloubeny objekty mající černou hlinitou výplň. V další fázi výzkumu byly prozkoumány objekty 1, 1a, 3, 5 (obr. 2), které měly výraznou černou výplň. Objekt 4, který byl spíše jenom nevýraznou žlabovitou depresí, stínem či náznakem objektu, nacházející se severně od KJ 14 mezi objekty 3 a 1 a mající stejnou orientaci jako obj. 5, při začišťování zcela zmizel. V severovýchodním úseku sektoru A byly prozkoumány kůlové jamky 7–17. Po provedení dokumentace těchto objektů byla rozebrána písčitá pravěká vrstva. V sektoru A byly dále zkoumány objekty 2 a 6, z nichž prvý se nalézá v jeho jižní polovině a druhý je situovaný při kontrolním bloku na jeho západním okraji. Objekt 2 měl ve směru V–Z zjištěnou délku 600 cm s tím, že pokračoval dále pod východní profil. Ve

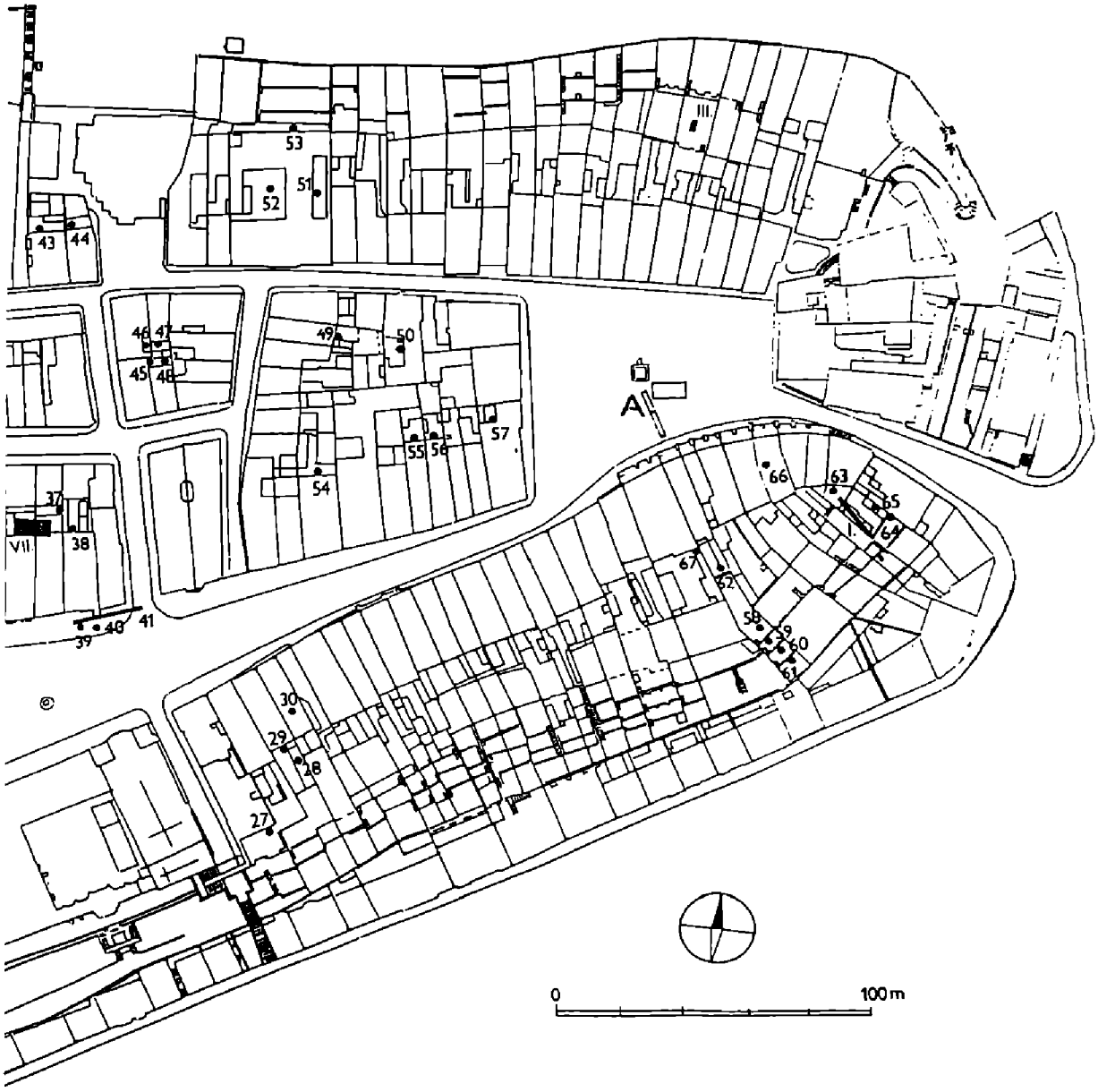

Obr. 1. Hradec Králové, východní část návrší s Malým náměstím. Číslicemi označeny výzkumy M. Richtra a V. Vokolka v letech 1966–1974 (převzato z publikace Richter–Vokolek 1995). A – sonda z r. 1970 a plocha výzkumu v r. 1997.

směru severojižním byl zachycen v délce 230 cm. Při výzkumu objektu byly postupně odebírány vrstvy vyplňující objekt 2 a prováděna preparace podlahy a trámu, který se nacházel podél severní stěny objektu. Prostor mezi trámem a severní stěnou objektu byl vyplněn žlutým jílovitým materiálem, který plnil izolační funkci. Podlaha byla zachycena v hloubce 250 cm od dnešního povrchu a zhruba 140 cm činí výška vrstev souvisejících s jeho výplní. Při vybírání objektu 6 se ukázalo, že vrstvy spadají jižním směrem do objektu 2, a zjištěné dno, které tvoří slínovité podloží se sklání rovněž tímto směrem. Šířka v horních partiích objektu 6 činila zhruba 230 cm. Jeho umístění, vzhledem k obj. 2, je situováno na západním konci, v SZ rohu a je na něj kolmo položeno. Ukázalo, že je jeho součástí a lze jej interpretovat jako vstupní šíji do objektu. Na východní straně je zjištěna šíje v délce 300 cm a při západním profilu je šířka objektu 560 cm. Neprozkoumaná šíje pokračuje pod severní profil a vlastní objekt pod profil jižní (obr. 2 a 3).

V sektoru B byla zdokumentovány kůlové jamky 1–5, které byly zahloubeny do písčité vrstvy. Po odstranění této vrstvy byla vybrána štětová vrstva. Pod touto vrstvou se nacházela šedozelená jílovitá a níže byla černá sídlištní vrstva (obr. 3 – Z část, obr. 4).

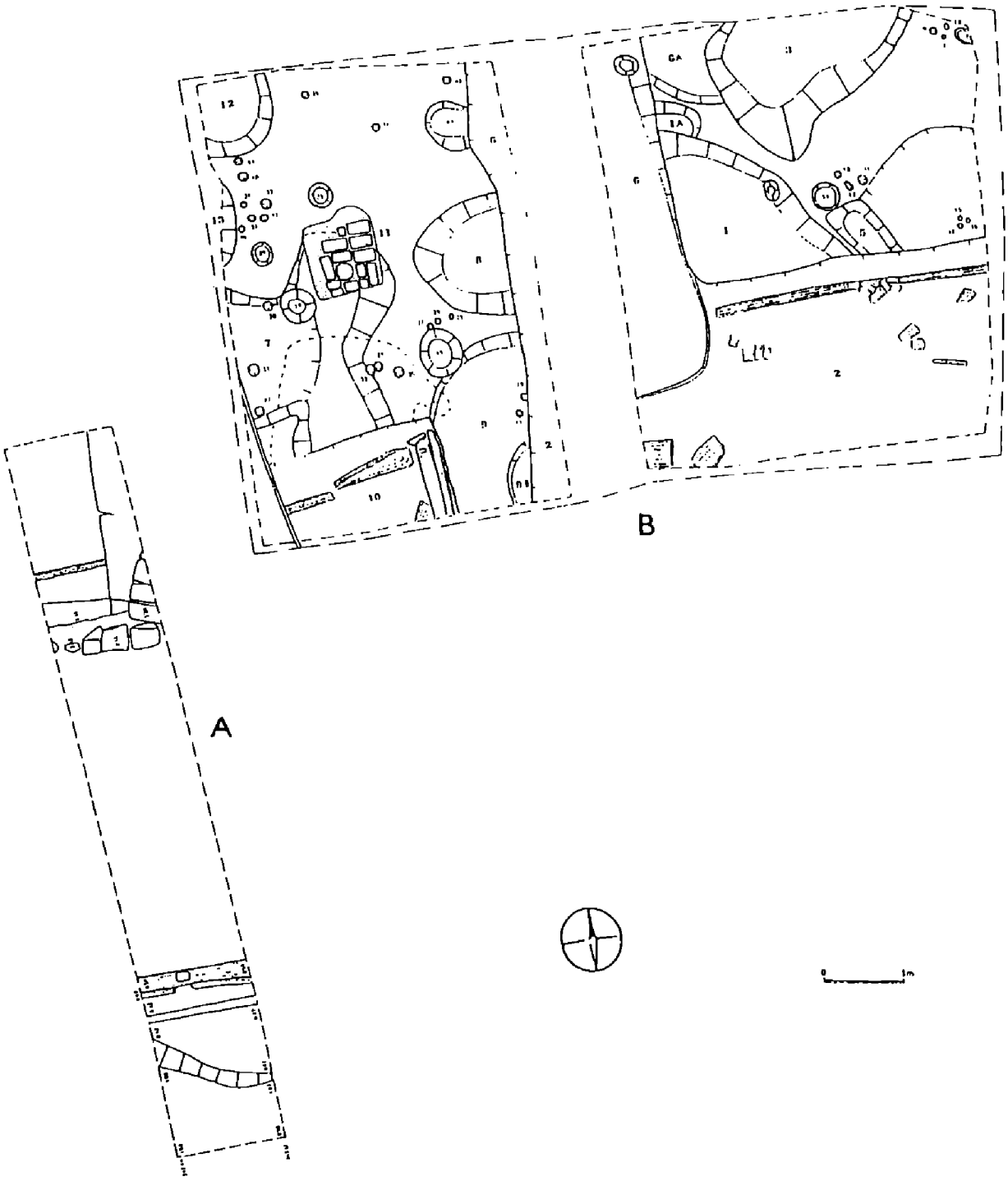

Obr. 2. Hradec Králové, Malé náměstí. Zachycená vzájemná polohopisná situace se zjištěnou situací. A – sonda M. Richtra a V. Vokolka z r. 1970. B – zkoumaná plocha v r. 1997.

Z této vrstvy byly do podloží zahloubeny obj. 7, 8 a 9 a několik kůlových jamek (18–30). V jižním úseku části B se vyskytovala promíšená vrstva se žlutavým jílem, která odstranila a zničila v těchto místech černou vrstvu. Jednalo se již o výplň objektu 10. Při dalším výzkumu tohoto objektu se ukázalo, že severní a východní strana objektu byla vydřevena (obr. 2). Do trámu tvořícího jednu část severovýchodního rohu této výdřevy je vydlabaný obdélníkovitý otvor, který dokládá, že dřevěné konstrukce pokračovaly i ve vyšších partiích, kde se do současné doby nezachovaly. Objekt 10 byl ve směru V–Z zjištěn v délce 250 cm a pokračuje západním směrem, ve směru severojižním byl prozkoumán v šíři 150 cm a pokračuje dále jižním směrem. Dno objektu se nacházelo v hloubce

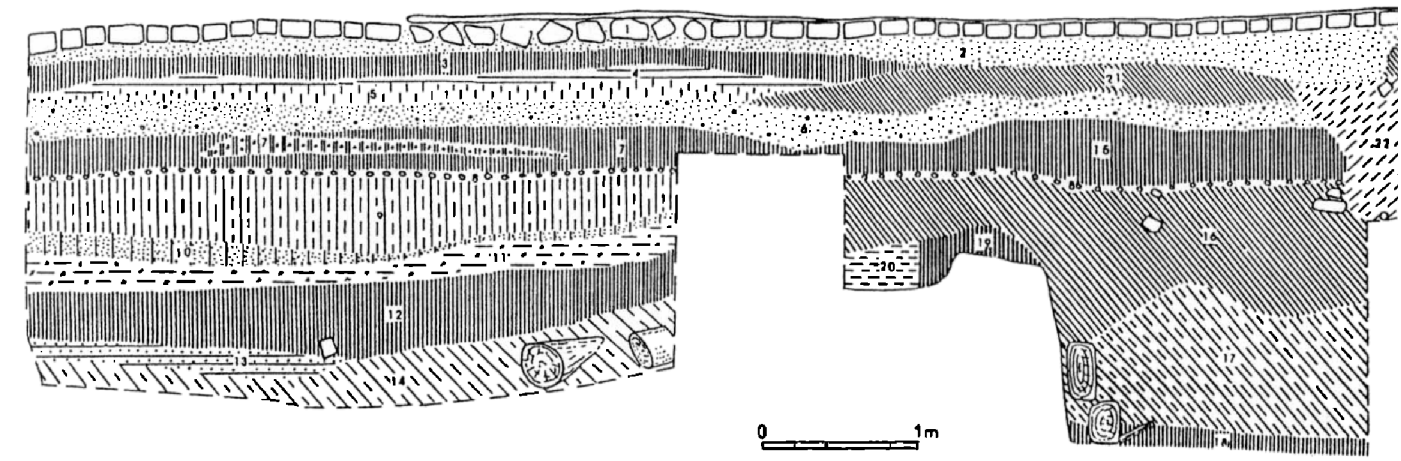

Obr. 3. Hradec Králové, Malé náměstí. Jižní profil: 1 – dlažba a asfalt, 2 – písek, 3 – tmavěšedá s drobnými kameny, 4 – žlutá, jílovitá, 5 – cihlovina (drobné cihly), 6 – štěrkopísek, 7 – tmavěšedá, hlinitá, 7a – dtto, větší podíl žlutavého jílu, 8 – štět (drobné oblázky), 9 – promíšená, žlutošedá, drobné kousky jílu a zlomky cihel, 10 – zahliněný písek světle hnědě zbarvený, 11 – promíšená, žlutozelená (jíl a cihly), 12 – šedočerná, 13 – žlutavá, jílovitá, 14 – promíšená, šedohnědá a jíl, 15 – šedočerná, drobné cihly, kameny, 16 – šedohnědá s příměsí žlutavého jílu, zlomky cihel, kameny, 17 – dtto, příměs tmavšího zelenavého jílu, 18 – šedočerná (zbytky podlahy), 19 – černá (zbytek obj. 7B), 20 – rezavá, jílovitopísčitá (obj. 2), 21 – hnědá, 22 – vkop pro kabel.

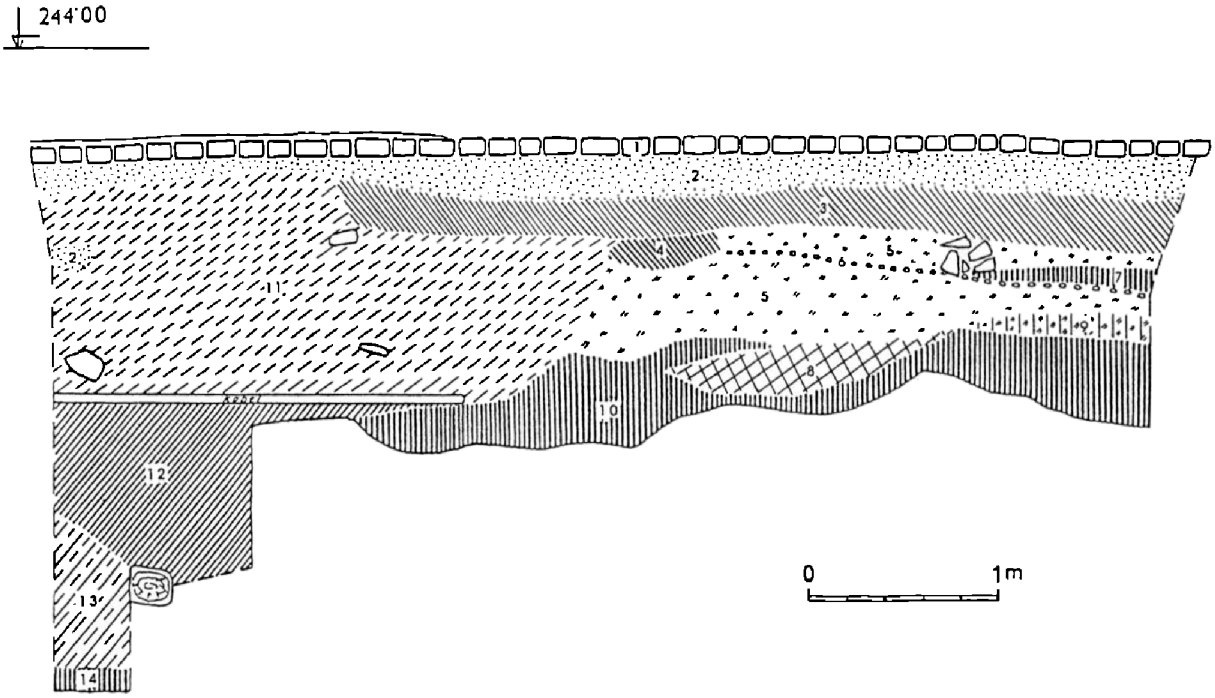

Obr. 4. Hradec Králové, Malé náměstí. Západní profil: 1 – dlažba a asfalt, 2 – písek, 3 – hnědá, 4 – tmavě hnědá a drobné cihly, 5 – šedozelená, jílovitá, 6 – štět, 7 – černá, 8 – mazanice, 9 – šedozelená, jílovitá, 10 – sytě černá, 11 – vkop pro kabel, 12 – šedohnědá s příměsí žlutavého jílu, 13 – dtto a příměs tmavšího zelenavého jílu, 14 – šedočerná (zbytky podlahy).

260 cm od dnešního povrchu a vůči ostatním situacím je jeho výplň zachycena ve 160 cm vysoké sekvenci vrstev. Jihozápadní roh sektoru B byl do určité hloubky zničen výkopem pro kabel a ve spodní části byl umístěním tohoto kabelu znepřístupněn. Součástí šedohnědé vrstvy ležící v severní polovině sektoru B na černé vrstvě byla kra mazanice o rozměrech 100×80 cm, po jejím začištění se ukázalo, že se jedná o skupinu pravidelně poskládaných cihel. V pravoúhlém prostoru, který je obezděn cihlami, se zachovala podstatná část nádoby. Pravděpodobně se jedná o zbytek pícky (obj. 11). V severní polovině části B byly do písčité pravěké vrstvy zahloubeny objekty 12 a 13, ležící při Z pro-

filu, mající černou výplň a objekty 2 a 6 při východním kontrolním bloku, což je jeden objekt s vysunutou vstupní šíjí na severní straně, jak jsme se zmiňovali při popisu výzkumu sektoru A. V severní polovině části B byly prozkoumány a zdokumentovány kůlové jamky 31–43, které mají většinou průměr 10–13 cm, výjimku tvoří KJ 18 a 43 o průměru cca 50 cm. Na závěr výzkumu byla prozkoumána písčitá vrstva a sídlištní objekt, který se nacházel pod jižní polovinou objektu 7 a v prostoru mezi objektem 7 a 9. Bohužel většina objektu však byla zničena objektem 10. Nálezy datují objekt do lužické kultury.

*

Na základě výsledků archeologického výzkumu prováděného na Malém náměstí v prostoru trafostanice byly předběžně formulovány tyto závěry.

Nejstarším dokladem osídlení zde je vrstva pravěkého stáří, která obsahuje střepy z mladší doby bronzové. Jedná se o zlomky keramiky lužické kultury a o ojedinělou intrusi fragmentů keramiky kultury nálevkovitých pohárů z pozdní doby kamenné. V sektoru B byla pod objektem 7 a v prostoru východně od něj prozkoumána mělká sídlištní jáma, kterou v jižních partiích zničil objekt 10 (obr. 2).

Nejstarším slovanským objektem datovaným do střední doby hradištní je obj. 5 a pravděpodobně k témuž období patřil i obj. 4. Nejstarší zjištěné situace dokládající slovanské osídlení na zkoumané ploše jsou značně fragmentární a byly zničeny mladší zástavbou. Vzhledem k tomu, že se jednalo o mělké žlabovité útvary, není vyloučeno, že jde o doklad staveb srubové konstrukce (obr. 2).

K situacím 11.–12. století předběžně řadíme objekty 1A, 3, 9B, 12. Jedná se o sídlištní objekty obdobného charakteru, jako jsou dále popisované objekty z bezprostředně následující fáze, které plnily stejnou funkci.

Černá sídlištní vrstva obsahuje keramický materiál ze 13. stol. a to spíše z jeho počátku, případně z 1. poloviny (453/97, 120/97, 370/97 atd.). K horizontu tohoto osídlení patří obj. 1, 7, 8, 9 (obr. 2 a 4). Jednalo se o mělké objekty, které můžeme datovat již do nejstarší fáze města případně ještě do závěrečné fáze hradiště. Objekty plnily různé hospodářské funkce a byly postupně zaplňovány sídlištní vrstvou.

Promíšená vrstva nad obj. 10 (obr. 3 a 4), mající vyrovnávací charakter obsahuje keramiku 12., 13. a počátku 14. století, při čemž nejpočetnější část keramiky pochází ze 13. století a uzavření situace datují zlomky keramiky 14. století. K tomuto období se hlásí i nálezy z objektů 2, 6, 10 a 11. Je zřejmé, že v nejstarší etapě města, která byla uzavřena nejdéle počátkem 14. století, zde existovala zástavba, jak dokládají objekty 2+6 a objekt 10. Od Mýtské brány vedla k Velkému náměstí komunikace, která byla na severní straně uzavřena výše uvedenými objekty, jež tvořily řadu zhruba orientovanou ve směru východ–západ. Jižní strana komunikace byla nejspíše dána dosud stojící zástavbou na jižní frontě Malého náměstí. Komunikace byla asi 12 m široká a byla hlavní komunikací procházející návrším od východu k západu. Je evidentní, že při výzkumu byly zjištěny sklepní prostory domů. Odkryté konstrukční prvky ukazují, že tyto domy byly postaveny ze dřeva a je značně pravděpodobné, že byly patrové. Parcely těchto domů se nacházely severně od nich, tedy v prostoru dnešního Malého náměstí, jak dokládá základ cihlové pícky (obj. 11) situovaný severně od objektu 10 (obr. 2). Není vyloučeno, že k tomuto horizontu náleží i doklady zpracování železa nalezené při výzkumu a dokumentaci rýh v prostoru Malého náměstí v nedávné minulosti. Naším výzkumem se prokázal předběžný předpoklad zástavby v prostoru Malého náměstí naznačený již výzkumem v r. 1970 jižně od kašny (Richter–Vokolek 1995). Při výzkumu v r. 1997 se podařilo částečně prozkoumat SV nároží objektu 10 (obr. 2), který je totožný se zahloubeným objektem v úseku II, se zachovalou výdřevou na jižní jeho straně z roku 1970. Na severní straně, již v úseku III, byl v horních partiích objekt narušen mladším objektem souvisejícím s kašnou. Objekt má, jak zjistil Richtrův a Vokolkův výzkum, délku ve směru se-

verojižním 600 cm a ve směru V–Z více než 540 cm, kombinací výsledků obou výsledků. V objektu 10 a 2 nebyly prokázány žádné doklady otopného zařízení, zdá se více než pravděpodobné, že oba objekty byly zahloubené sklepní prostory, které byly k obytnému účelu využívány až v nadzemním podlaží. Mezi oběma objekty (2 a 10) se nacházel prostor široký cca 100 cm a v něm byly při výzkumu zjištěny dvě KJ o průměru 50–60 cm, které se zcela vymykaly velikostí a výplní dalším zjištěným kůlovým jamkám. Obě se nacházely ve vzdálenosti 250 cm od sebe a byly nejspíše součástí ohraničení parcel vůči sobě. To, že parcely se nacházely severně od obou zjištěných zahloubených objektů, naznačuje i výše zmíněná pec – obj. 11.

Do jisté míry se potvrzují názory, že městská zástavba v této části Hradce byla podstatně změněna a přeorganizována a to někdy koncem 13. století či na rozhraní 13. a 14. století, kdy je i nedaleká Mýtská brána nazývána v pramenech novou (Bělina 1983). Jaký charakter mělo toto osídlení nelze blíže charakterizovat a specifikovat. Zda se jednalo o regulérně provedenou parcelaci v nejstarší etapě města, která se v průběhu existence města ukázala jako nevyhovující a byla proto zcela razantně přeorganizována nebo či zde do rámce vznikajícího města byla zabudována starší situace, která v další etapě vývoje města zanikla. Na ní se vytvořila do současné doby existující struktura zástavby, včetně Malého náměstí.

V roce 1990 zjištěná situace ve vozovce při severní frontě východní části Velkého náměstí, před čp. 147 a 148, kdy zde byl částečně zkoumán nadzemní objekt s dubovou podlahou, ukazuje na komplikovanost vývoje sídlištní struktury i v sousedních místech vznikajícího města. V tomto případě není vyloučeno, že uvedený objekt náležel do období těsně před vznikem města (Sigl–Vokolek 1992).

Štětová vrstva, která uzavírá předchozí vývoj tohoto prostoru a je nejstarším dokladem úpravy povrchu náměstí, pochází v těchto místech z 14. století (např. nal. č. 314/97, 132/97). Nad touto štětovou vrstvou se nacházejí vrstvy z 15. stol. a ještě mladší situace a nálezy (např. 47/97). Z výsledků archeologického výzkumu vyplývá, že zkoumaný prostor plnil funkci náměstí zcela jistě již v 15. stol. a je více než pravděpodobné, že se tak stalo v průběhu předchozího století. Malé náměstí zejména v pozdním středověku a novověku sloužilo jako koňský trh (Mikulka 1996).

Výzkum potvrdil to, že v počáteční fázi městských organismů dochází k podstatným strukturálním změnám v uspořádání zástavby (např. Chrudim, Frolík–Sigl 1985, 1998). Někdy tato změna je tak podstatná, že dojde k přemístění původní lokace na jiné místo (např. Staré Mýto [k. ú. Tisová] u Vysokého Mýta, Sigl 1986).

LITERATURA

BĚLINA, P. 1983: Místopisný obraz Hradce Králové v době předhusitské, Historická geografie 21, 315–332. Praha.

FROLÍK, J.–SIGL, J. 1985: K počátkům města Chrudimi, Archaeologia historica 10, 175–180.

FROLÍK, J.–SIGL, J. 1998: Chrudim v pravěku a středověku. Obrazy každodenního života. Okresní muzeum Chrudim.

MIKULKA, J 1996: Dějiny Hradce Králové do roku 1850, I/1: Od nejstarších dob do roku 1526. Hradec Králové.

RICHTER, M.–VOKOLEK, V. 1995: Hradec Králové. Slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové.

SIGL, J. 1986: Excavations at the Mediaeval Settlement of Staré-Mýto in E Bohemia, Archaeology in Bohemia 1981–1985, 243–245. Praha.

SIGL, J. 1997: Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při výstavbě transformační stanice 5 (10)/0,4 kV na Malém náměstí v Hradci Králové (zpráva pro investora), čj. 353/97. Muzeum východních Čech v Hradci Králové.

SIGL, J.–VOKOLEK, V. 1992: Výzkum Velkého náměstí v Hradci Králové, Archaelogia historica 17, 83–90.

Zusammenfassung

Die Änderungen in der städtischen Bebauungsstruktur auf dem Platz „Malé náměstí" (dt.: „Kleinplatz") in Hradec Králové

Im Juli 1997 unternahm das Museum Ostböhmens in Hradec Králové eine vorläufige archäologische Forschung auf dem Bauplatz einer Trafostation auf dem Platz „Malé náměstí". Dieser Platz liegt auf dem Ostende einer Anhöhe über dem Zusammenfluß von Elbe und Orlice (Abb. 1). Hier bestand seit den 20-er Jahren des 13. Jhs. eine der bedeutsamsten Städte im böhmischen Staat. Vor dieser Stadt gab es hier in der Jung- und Spätburgwallzeit ein Burgwall.

Die Forschung befand sich im Zentralteil des Platzes im Raum südlich vom Brunnen (Abb. 1). Die Bedeutung dieser Forschung wurde mit der Tatsache betont, daß im J. 1970 in ihrer unmittelbaren Nachbarschaft die archäologische Forschung M. Richters und V. Vokolcks (Abb. 2) verlief, die die Fragen über die Bebauung des Platzes stellte. Diese Fragen wurden mit Rücksicht auf den kleinen Umfang der damals erforschten Fläche nie eindeutig beantwortet. Auf Grund der Ergebnisse aus der archäologischen Forschung auf dem Platz „Malé náměstí" im Raum der Trafostation wurden die folgenden Schlußfolgerungen formuliert.

Den ältesten Beleg der Besiedlung stellt hier eine prähistorische Schicht dar, die die Scherben aus der Jungbronzezeit enthält. Es handelt sich um Keramikbruchstücke der Lausitzer Kultur mit den vereinzelten Intrusionen der Keramikfragmente der Trichterbecherkultur aus der Spätsteinzeit. Im Westteil der Forschung wurde unter dem Objekt 7 und im Raum östlich davon eine flache Siedlungsgrube untersucht, die in ihren südlichen Partien das Objekt 10 (Abb. 2) zerstörte.

Das älteste slawische in die Mittelburgwallzeit datierte Objekt ist das Objekt 5, und wahrscheinlich in dieselbe Epoche gehört auch das Objekt 4. Die ältesten festgestellten Lagen, die auf der erforschten Fläche eine slawische Besiedlung belegen, haben einen beträchtlich fragmentarischen Charakter, und wurden von der jüngeren Bebauung vernichtet. Mit Rücksicht darauf, daß es sich um flache rinnenartige Gebilde handelte, ist es nicht ausgeschlossen, daß sie einen Beleg der Bauten mit der gezimmerten Konstruktion darstellten (Abb. 2).

Unter die Lagen aus dem 11.–12. Jh. reihen wir die Objekte 1A, 3, 9B, 12 (Abb. 2). Es handelt sich um Siedlungsobjekte mit dem ähnlichen Charakter wie die weiter beschriebene Objekte aus der unmittelbar folgenden Phase, die diegleiche Funktion erfüllten.

Die schwarze Siedlungsschicht enthält das Keramikmaterial aus dem 13. Jh., und zwar eher aus seinem Anfang, bzw. aus der 1. Hälfte (453/97, 120/97, 370/97 usw.). In den Horizont dieser Besiedlung gehören die Objekte 1, 7, 8, 9 (Abb. 2 und 4). Es handelte sich um seichte Objekte, die wir schon in die älteste Phase der Stadt, eventuell in die Schlußphase des Burgwalls datieren können. Diese Objekte erfüllten verschiedene wirtschaftliche Funktionen und wurden nach und nach mit der Siedlungsschicht ausgefüllt.

Die vermischte Schicht über dem Objekt 10 (Abb. 3 und 4) hat der Ausgleichungscharakter und enthält die Keramik aus dem 12., 13. und aus dem Anfang des 14. Jh., wobei der zahlenmäßig reichste Teil der Keramik aus dem 13. Jh. stammt. Die Lage schließen die Bruchstücke aus dem Ende des 13. und aus dem Anfang des 14. Jahrhunderts. Zu dieser Zeit sind auch die Funde aus den Objekten 2, 6, 10 und 11 (Abb. 2) datiert. Es ist evident, daß es hier in der ältesten Etappe der Stadt, die am spätesnen am Anfang des 14. Jhs. endete, eine Bebauung gab, wie es die Objekte 2+6 und das objekt 10 belegen.

Vom „Mýtská brána" (dt.: „Mauttor") führte zu „Velké náměstí" (dt.: Großplatz) eine Kommunikation, die an der Nordeseite mit den oben angeführten Objekten geschlossen wurde. Diese Objekte bildeten eine ungefähr in der ostwestlichen Richtung orientierte Reihe. Die Südseite der Kommunikation wurde höchstwahrscheinlich von der bisher stehenden Bebauung an der Südfront des Platzes „Malé náměstí" gegeben. Diese weniger als 12 m breite Kommunikation war Hauptkommunikation und führte durch die Anhöhe in der Richtung vom Osten nach Westen. Es ist evident, daß bei der Forschung Kellerräume von Häusern festgestellt wurden. Die aufgedeckten Konstruktionselemente zeigen, daß diese Häuser aus Holz aufgebaut wurden, und daß sie wahrscheinlich mehrstöckig waren. Die Parzellen dieser Häuser befanden sich nördlich von ihnen, also im Raum des heutigen Platzes „Malé náměstí". Es belegt der das Fundament eines kleinen Ziegelofens (Obj. 11), das nördlich vom Objekt 10 (Abb. 2) situiert ist. Es ist nicht ausgeschlossen, daß in diesen Horizont auch die Funde gehören, die die Eisenverarbeitung belegen, sowie die Rinnen, die vor kurzem im Raum des Platzes „Malé náměstí" dokumentiert wurden. Unsere Forschung bewies die vorläufige bereits von der Forschung im J. 1970 südlich vom Brunnen (Richter–Vokolek 1995) angedeutete Vermutung, daß sich im Raum des Platzes eine Bebauung befand. Bei der Forschung im J. 1997 ist es teilweise gelungen, die nordöstliche Ecke des Objektes 10 (Abb. 2) zu untersuchen. Dieses Objekt ist mit dem vertieften Objekt im Abschnitt II mit einer erhaltenen Zimmerung in seiner Südseite aus dem Jahre 1970 identisch. An der Nordseite, schon im Abschnitt III, wurde das Objekt in oberen Partien von einem jüngeren mit dem Brunnen zusammenhängenden Objekt verletzt. Das Objekt hat, wie in der Forschung Richter–Vokolek festgestellt wurde, die Länge in der Richtung N–S 600 cm und in der Richtung O–W mehr als 540 cm. In den Objekten 10 und 2 wurden keine Heizanlage belegt, es ist mehr als wahrscheinlich, daß beide Objekte vertiefte Kellerräume waren, und daß sie erst im höheren Stock zu Wohnzwecken ausgenutzt wurden. Zwischen den beiden Objekten (2 und 10) befand sich ein ca. 100 cm breiter Raum. In diesem Raum wurden zwei Pfostengruben mit dem Durchmesser von 50–60 cm gefunden. Mit

ihrer Größe und Ausfüllung unterschieden sie sich ganz von weiteren festgestellten Pfahlgruben. Beide befanden sich in der Entfernung ca. 250 cm voneinander und stellten höchstwahrscheinlich Bestandteile einer Abgrenzung zwischen zwei Parzellen dar. Auch der oben erwähnte Ofen – Obj. 11 – andeutet, daß sich die Parzellen nördlich von beiden festgestellten vertieften Objekten befanden.

Die Forschung bestätigt gewisserma en die Ansichten, daß die Bebauung in diesem Teil der Stadt Hradec einst am Ende des 13. Jh. oder um die Jahrhundertwende wesentlich verändert und umorganisiert wurde. Zu dieser Zeit ist das nahe Tor „Mýtská brána" in den Quellen neu genannt (Bělina 1983). Man kann nicht näher kennzeichnen und spezifizieren, was für einen Charakter diese Besiedlung hatte. Ob es sich um eine regelrecht durchgeführte Parzellierung aus der ältesten Bauetappe der Stadt handelte, die mit der Zeit den Ansprüchen der Stadt nicht mehr entsprach und deshalb rasant umorganisiert worden war, oder eher ob es hier in den Rahmen der entstehenden Stadt eine ältere Situation eingegliedert worden war, die in der jüngeren Stadtetappe eingangen worden ist. Darauf bildete sich eine neue bis heute bestehende Bebauungsstruktur einschl. „Malé náměstí".

Im J. 1990 wurde im Fahrweg an der Nordfront des Platzes „Velké náměstí" in seinem Ostteil vor den Konkriptionsnummern 147 und 148, als man hier ein oberirdisches Objekt mit dem Eichholzfußboden teilweise erforschte, eine Situation festgestellt, die zeigt, wie kompliziert die Entwicklung der Besiedlungsstruktur hier und in den benachbarten Stellen der entstehenden Statdt war. In diesem Fall ist es nicht ausgeschlossen, daß das angeführte Objekt in die Zeit dicht vor der Stadtentstehung (Sigl–Vokolek 1992) gehörte.

Die Steinpackung, die die vorhergehende Entwicklung dieses Raumes schließt, stammt hier aus dem 14. Jh. (z. B. Funde Nr. 314/97, 132/97) und stellt den ältesten Beleg der Oberflächeherrichtung auf diesem Platz dar. Über dieser Schicht befanden sich Schichten aus dem 15. Jh. und noch jüngere Situationen und Funde (z. B. 47/97). Aus den Ergebnissen der archäologischen Forschung geht hervor, daß der erforschte Raum ganz sicher schon im 15. Jh., und höchstwahrscheinlich auch im Verlauf des vorhergehenden Jahrhunderts Stadtplatz war. Der Platz „Malé náměstí" diente besonders im Spätmittelalter und in der Neuzeit als Pferdemarkt (Mikulka 1996).

Die Forschung bestätigte die Ansicht, daß es während der Anfangsphase der städtischen Gebilde zu wesentlichen Strukturumwandlungen in der Anordnung der Bebauung kommt (z. B. Chrudim, Frolík–Sigl 1985, 1998). Manchmal sind diese Änderungen so wesentlich, daß die ursprüngliche Lokation auf einen anderen Platz versetzt ist (z. B. Staré Mýto [Kat. Tisová] bei Vysoké Mýto, Sigl 1986).

Abbildungen:

1. Hradec Králové, Ostteil der Anhöhe mit „Malé náměstí". Die Ziffern bezeichnen die Forschungen M. Richters und von V. Vokoleks in den Jahren 1966–1974 (übernommen aus der Publikation Richter–Vokolek 1995). A – Sonde aus dem J. 1970 und Fläche der Forschung aus dem J. 1997.
2. Hradec Králové, „Malé náměstí". Situationsplan A – Sonde M. Richters und V. Vokoleks aus dem J. 1970. B – die im J. 1997 erforschte Fläche.
3. Hradec Králové, „Malé náměstí". Südprofil: 1 – Pflaster und Asphalt, 2 – Sand, 3 – dunkelgraue Schicht mit kleinen Steinen, 4 – gelb, lehmhaltig, 5 – kleine Bruchstücke von Ziegeln, 6 – Kiessand, 7 – dunkelgrau, lehmig, 7a – dto., höherer Anteil vom gelblichen Lehm, 8 – Steinpackung, 9 – vermischt, gelbgrau, kleine Lehmstücke und Ziegelbruchstücke, 10 – Sand mit Lehm, hellbraun, 11 – vermischt, gelbgrün (Lehm ung Ziegeln, 12 – grauschwarz, 13 – gelblich, lehmhaltig, 14 – vermischt, braungrau und Lehm, 15 – grauschwarz, kleine Ziegeln, Steine, 16 – graubraun mit der Beimischung des gelblichen Lehms, Ziegelnbruchstücke, Steine, 17 – dto., Beimischung des dunkleren grünlichen Lehms, 18 – grauschwarz (Fußbodenreste), 19 – schwarz (Rest des Obj. 7B), 20 – rostbraun lehm- und sandhaltig (Obj. 2), 21 – braun, 22 – Ausgrabung für Kabel.
4. Hradec Králové, „Malé náměstí". Westprofil: 1 – Pflaster und Asphalt, 2 – Sand, 3 – braun, 4 – dunkelbraun und kleine Ziegeln, 5 – graugrün, lettenhaltig, 6 – Steinpackung, 7 – schwarz, 8 – Estrich, 9 – graugrün, lehmhaltig, 10 – satt schwarz, 11 – Ausgrabung für Kabel, 12 – graubraun mit der Beimischung des gelblichen Lehms, 13 – dto. und Beimischung eines dunkleren grünlichen Lehms, 14 – grauschwarz (Fußbodenreste).